

บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
เรื่อง การขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านของบุคคลซึ่งถูกจำหน่ายชื่อและรายการบุคคล
กรณีทุจริตสวมตัวทำบัตรประจำตัวประชาชน

กรรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๐๗.๓/๘๒๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอรื้อปัญหาเกี่ยวกับการขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านของบุคคล ซึ่งถูกจำหน่ายชื่อและรายการบุคคล กรณีทุจริตสวมตัวทำบัตรประจำตัวประชาชน สรุปข้อเท็จจริงได้ ดังนี้

๑. กรรมการปกครองได้รับเรื่องหรือจากสำนักทะเบียนเทศบาลนครหาดใหญ่ กรณี การขอเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนบ้านของบุคคลซึ่งถูกจำหน่ายชื่อและรายการบุคคล เนื่องจากเป็น ผู้กระทำทุจริตสวมตัวทำบัตรประจำตัวประชาชนในชื่อและรายการบุคคลของนางสาวราตรี ทำกู๊ดเรือ ซึ่งกรรมการปกครองได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วเชื่อว่า นางสาวราตรีฯ เจ้าของรายการ บุคคลที่แท้จริงได้เสียชีวิตไปแล้ว และมีบุคคลทุจริตสวมตัวใช้ชื่อและรายการดังกล่าวแจ้งย้ายที่อยู่ ทำบัตรประจำตัวประชาชน และเปลี่ยนชื่อตัว – ชื่อสกุล เป็น นางสาวปริศนา ปริณูพร ผู้อำนวยการ ทะเบียนกลางจึงได้จำหน่ายรายการทางทะเบียน รวมทั้งยกเลิกเพิกถอนหลักฐานเอกสารทางทะเบียน ราษฎรของนางสาวปริศนาฯ ที่ดำเนินการโดยมิชอบทุกฉบับ และกรรมการปกครองได้ให้จังหวัดสงขลา แจ้งให้สำนักทะเบียนเทศบาลนครหาดใหญ่จำหน่ายชื่อและรายการของนางสาวปริศนาฯ พร้อมทั้ง ยกเลิกเพิกถอนหลักฐานเอกสารทางทะเบียนราษฎรที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ และรวบรวมพยานหลักฐาน แจ้งความดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิด สำนักทะเบียนเทศบาลนครหาดใหญ่จึงได้จำหน่าย ยกเลิก เพิกถอนรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนที่ดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แล้วแจ้งสิทธิอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองให้นางสาวปริศนาฯ ทราบ และได้แจ้งความดำเนินคดีอาญา แก่ผู้กระทำผิดไว้ที่สถานีตำรวจภูธรหาดใหญ่

๒. นางสาวปริศนาฯ ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัว ประชาชนต่อผู้อำนวยการทะเบียนกลางซึ่งเป็นผู้ออกคำสั่งทางปกครอง โดยผู้อำนวยการทะเบียนกลาง ไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์และรายงานให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยพิจารณาคำอุทธรณ์ดังกล่าว ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นชอบตามความเห็นของผู้อำนวยการทะเบียนกลาง และแจ้งสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองให้นางสาวปริศนาฯ ทราบ

๓. นางสาวปริศนาฯ ได้ยื่นฟ้องปลัดเทศบาลนครหาดใหญ่ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้อำนวยการทะเบียนกลาง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ต่อศาลปกครองสงขลา ขอให้เพิกถอนคำสั่งจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน และเพิกถอนคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ศาลปกครองสงขลาได้มีคำพิพากษายกฟ้องในคดีหมายเลขแดงที่ ๙๙/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕ โดยศาลวินิจฉัยว่า คำสั่งจำหน่ายรายการทะเบียน และบัตรประจำตัวประชาชน และคำวินิจฉัยอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายแล้ว เนื่องจาก คดีมีพยานหลักฐานพอเชื่อได้ว่านางสาวราตรีฯ เจ้าของรายการที่แท้จริงได้เสียชีวิตไปแล้ว โดยพิจารณา จากภาพถ่ายสำเนาทะเบียนบ้านและภาพถ่ายเอกสารข้อมูลการขอมีบัตรประจำตัวประชาชน และจากถ้อยคำของนายประเสริฐ ทำกู๊ดเรือ ซึ่งเป็นบิดาของนางสาวราตรีฯ และนางฉวีวรรณ สุขนา

ซึ่งเป็นน้องสาวของนางสาวราตรีฯ ที่ได้ให้ถ้อยคำไว้ต่อเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง ซึ่งนายประเสริฐฯ ได้ให้ถ้อยคำไว้มีความว่า นางสาวราตรีฯ เป็นบุตรคนแรกของตนแต่ได้เสียชีวิตไปแล้วจากการคลอดบุตร ในขณะที่อาศัยอยู่กับนางทองดี เอี่ยมสะอาด ซึ่งเป็นมารดา และยืนยันว่าภาพถ่ายใบหน้าในรายการขอมิบัตรประจำตัวประชาชนทุกรายการซึ่งใช้ชื่อผู้ขอมิบัตรว่านางสาวราตรีฯ และนางสาวปริศนาฯ ไม่ใช่ภาพถ่ายใบหน้าของนางสาวราตรีฯ ส่วนนางฉวีวรรณฯ ได้ให้ถ้อยคำว่านางสาวราตรีฯ ได้เสียชีวิตจากการคลอดบุตรเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๔ และยืนยันว่าภาพถ่ายใบหน้าในรายการขอมิบัตรประจำตัวประชาชนทุกรายการดังกล่าวไม่ใช่ภาพถ่ายใบหน้าของนางสาวราตรีฯ ถ้อยคำของบุคคลทั้งสองจึงเป็นคำยืนยันที่เป็นผลเสียหายต่อตนเองเพราะเป็นการยืนยันว่าบุคคลในครอบครัวของตนได้เสียชีวิตแล้ว ประกอบกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองซึ่งเป็นผู้สอบปากคำบุคคลทั้งสองก็เป็นการดำเนินการเพื่อตรวจสอบและพิสูจน์ให้ปรากฏความจริงตามพยานหลักฐานที่ได้มาตามอำนาจหน้าที่ ไม่มีส่วนได้เสียหรือมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ฟ้องคดีมาก่อน ดังนั้น การดำเนินการแจ้งและรับแจ้ง การบันทึก และการลงรายการจัดทำหลักฐานทะเบียนต่าง ๆ เกี่ยวกับนางสาวราตรีฯ จึงเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และคำพิพากษาศาลปกครองสงขลาได้ถึงที่สุดแล้ว เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมิได้ยื่นอุทธรณ์ คำพิพากษายกในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา

๔. สำหรับคดีอาญาที่สำนักทะเบียนเทศบาลนครหาดใหญ่ได้ร้องทุกข์ไว้ นั้น พนักงานอัยการจังหวัดสงขลาได้ยื่นฟ้องนางสาวปริศนาฯ เป็นจำเลยในความผิดต่อพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ และพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาที่ ๒๑๙๑/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๙ พิพากษายกฟ้องเนื่องจากเห็นว่าในชั้นพิจารณา นายประเสริฐฯ พยานโจทก์เบิกความว่ามีบุตรกับนางทองดีฯ ทั้งหมด ๔ คน แต่ต่อมาเลิกร้างกันแล้วบุตรทุกคนอยู่กับมารดา โดยนายประเสริฐฯ ทราบว่านางสาวราตรีฯ ถึงแก่ความตายเนื่องจากนางฉวีวรรณฯ เป็นผู้เล่าให้ฟังในภายหลัง เมื่อเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองให้รับรองภาพถ่ายของบุตร นายประเสริฐฯ ไม่รับรองภาพถ่ายจำเลย โดยอ้างว่าไม่เคยเห็นในขณะอายุมาก ทั้งเบิกความว่าเลิกร้างกับนางทองดีฯ ตั้งแต่จำเลยอายุประมาณ ๘ ขวบ มาพบกับจำเลยอีกครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ และยืนยันว่าจำเลยคือนางสาวราตรีฯ ส่วนนางฉวีวรรณฯ พยานโจทก์เบิกความว่าตนแยกกับนางสาวราตรีฯ ตั้งแต่อายุ ๑๖ ปี และให้ปากคำแก่เจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองเพียงว่าบุตรของนางสาวราตรีฯ เสียชีวิต ส่วนนางสาวราตรีฯ ยังมีชีวิตอยู่ และข้อความในเอกสารที่ระบุว่ามีภาพถ่ายของนางสาวราตรีฯ นั้น ตนไม่ได้เป็นผู้เขียนและได้ไปแจ้งความไว้เป็นพยานหลักฐานแล้ว ส่วนจำเลยมีนางทองดีฯ มารดา มาเบิกความเป็นพยานว่าจำเลยคือนางสาวราตรีฯ บุตรของตน ซึ่งนางทองดีฯ ถู้อได้ว่าพยานบุคคลที่สำคัญที่สุด ไม่มีทางที่มารดาจะจำบุตรของตนเองไม่ได้ คำเบิกความของนางทองดีฯ มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ดังนั้น เมื่อบุคคลที่ถู้อได้ว่าเป็นญาติสนิทที่สุด คือ บิดา มารดา และน้องสาวมาเบิกความในชั้นพิจารณายืนยันตรงกันว่าจำเลยคือนางสาวราตรีฯ จึงสามารถรับฟังเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ คดียังฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง

๕. เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๙ นางสาวปริศนาฯ ได้ยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน โดยยื่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๙๑/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๙ ประกอบคำร้อง สำนักทะเบียนเทศบาลนครหาดใหญ่จึงขอหารือว่าสามารถดำเนินการเพิ่มชื่อของนางสาวปริศนาฯ ได้หรือไม่ และต้องยกเลิกการจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อคืนสถานะบุคคลให้ผู้ร้องหรือไม่

กรมการปกครองพิจารณาข้อหารื้อดังกล่าวแล้ว เห็นว่า

๑. กรณีนี้เป็นกรณีที่ศาลปกครองสงขลากับศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ชัดแย้งกันในคดีที่มีข้อเท็จจริงซึ่งเป็นประเด็นของคดีเรื่องเดียวกัน โดยยังไม่มีแนวทางปฏิบัติ ในกรณีดังกล่าวว่าจะยึดถือตามคำพิพากษาของศาลใด และต้องถือปฏิบัติอย่างไร ซึ่งกรณีดังกล่าว หากคำพิพากษาที่ขัดแย้งกันนั้นเป็นเหตุให้คู่ความไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือมีความขัดแย้งในเรื่องฐานะหรือความสามารถของบุคคล คู่ความหรือบุคคล ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำพิพากษาดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาด อำนาจหน้าที่ระหว่างศาล เพื่อขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลดังกล่าวได้ แต่ต้องยื่นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาที่ออกภายหลังถึงที่สุด แต่กรณีนี้ล่วงพ้นระยะเวลา หกสิบวันตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ แล้ว จึงไม่อาจยื่นคำขอให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลวินิจฉัย กรณีดังกล่าวได้

๒. กรณีที่ศาลปกครองสงขลาได้มีคำพิพากษายกฟ้องในคดีที่นางสาวปริศนาฯ ยื่นฟ้องปลัดเทศบาลนครหาดใหญ่ ผู้อำนวยการทะเบียนกลาง และปลัดกระทรวงมหาดไทย ให้เพิกถอนคำสั่งจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน และเพิกถอนคำวินิจฉัย อุทธรณ์ นั้น คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียหรืออาจถูกกระทบจากผลแห่งคดีอาจมี คำขอให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีนั้นใหม่ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ได้ภายในกำหนด เก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ยื่นได้รู้ถึงเหตุให้พิจารณาพิพากษาใหม่ แต่ไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลได้มี คำพิพากษา ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายกฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนางสาว ปริศนาฯ ในความผิดต่อพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนฯ และพระราชบัญญัติการทะเบียน ราษฎรฯ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๙ โดยนางสาวปริศนาฯ ได้นำหลักฐานคำพิพากษาศาลฎีกายื่น เป็นเอกสารประกอบการพิจารณาคำขอเพิ่มชื่อ คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจึงถือเป็นพยานหลักฐานใหม่ ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลปกครองสงขลาได้มีคำพิพากษาแล้ว นางสาวปริศนาฯ ในฐานะคู่กรณีจึงสามารถ นำพยานหลักฐานดังกล่าวยื่นต่อศาลปกครองสงขลา เพื่อขอให้พิจารณาพิพากษาคดีใหม่ได้ ตามมาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๔) และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

๓. กรณีที่บุคคลซึ่งอ้างชื่อเป็นนางสาวราตรีฯ หรือนางสาวปริศนาฯ เห็นว่า ตนเป็นบุคคลเดียวกันกับนางสาวราตรีฯ หรือนางสาวปริศนาฯ ตามรายการที่ปรากฏในหลักฐาน ทะเบียนบ้านดังกล่าว โดยเป็นบุตรของนายประเสริฐฯ ที่เกิดกับนางทองดีฯ จริง ก็สามารถพิสูจน์ ความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างบิดากับบุตรโดยวิธีตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล (DNA) โดยความยินยอม แล้วนำผลการตรวจพิสูจน์ไปประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนเพื่อเพิ่มชื่อ ในทะเบียนบ้านได้

ต่อมากรมการปกครองได้เสนอข้อหารื้อดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้ว เห็นว่า มาตรา ๗๐ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ กำหนดว่า คำพิพากษาศาลปกครองให้ผูกพันคู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับนับแต่วันที่กำหนดใน คำพิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขกลับหรืองดเสีย เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า นางสาวปริศนาฯ ได้ยื่นฟ้องปลัดเทศบาลนครหาดใหญ่ ผู้อำนวยการทะเบียนกลาง และปลัดกระทรวง

มหาดไทย ต่อศาลปกครองสงขลา ขอให้เพิกถอนคำสั่งจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน และเพิกถอนคำวินิจฉัยอุทธรณ์ และศาลปกครองสงขลาได้มีคำพิพากษายกฟ้อง โดยนางสาวปริศนาฯ ไม่ได้อุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด คดีจึงถึงที่สุด คำพิพากษาดังกล่าวจึงมีผลผูกพันคู่กรณีตามมาตรา ๗๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่วนในคดีอาญา ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากพยานหลักฐานยังไม่พอพียงลงโทษนางสาวปริศนาฯ จำเลยในความผิดต่อพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนฯ และพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ เท่านั้น คำพิพากษาศาลปกครองสงขลาและคำพิพากษาศาลฎีกาจึงไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งกรรมการปกครองไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย โดยเห็นว่าข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลปกครองสงขลาและศาลฎีกาขัดแย้งกัน และนางสาวปริศนาฯ ได้มายื่นขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน โดยถือเอาข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเป็นคุณแก่ตนมาใช้ จึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติว่าเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ดังกล่าวจะถือตามข้อเท็จจริงของคำพิพากษาศาลปกครองสงขลาหรือคำพิพากษาศาลฎีกา

สำหรับกรณีคำพิพากษาของศาลปกครองสงขลาซึ่งถึงที่สุดมีผลผูกพันนางสาวปริศนาฯ ส่วนคำพิพากษาในคดีอาญาไม่มีผลผูกพันกรรมการปกครองเนื่องจากไม่ใช่คู่ความนั้น กรรมการปกครองเห็นว่า แม้คำพิพากษาในคดีอาญาจะผูกพันเฉพาะคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่มีคำพิพากษานั้นนับแต่วันที่ได้พิพากษา โดยไม่ผูกพันบุคคลภายนอกที่มีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ตาม แต่ในกรณีที่คำพิพากษานั้นเกี่ยวข้องกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล บุคคลภายนอกสามารถยกขึ้นอ้างอิงและย่อมผูกพันบุคคลภายนอกด้วยเช่นกัน ตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบมาตรา ๑๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำพิพากษาของศาลฎีกากรณีนี้เป็นเรื่องของสัญชาติจึงเป็นคำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะของบุคคล ผลของคำพิพากษาจึงผูกพันบุคคลภายนอกซึ่งนางสาวปริศนาฯ ย่อมยกขึ้นอ้างอิงต่อกรรมการปกครองในการยืนยันว่าตนเองเป็นผู้มีสัญชาติไทยได้เช่นกัน ทั้งโดยผลของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว นางสาวปริศนาฯ สามารถฟ้องกรรมการปกครองเนื่องจากการจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหายตามมาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ กรรมการปกครองจึงขอหารือว่ากรณีที่นางสาวปริศนาฯ ขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน กรรมการปกครองต้องถือปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลปกครองสงขลาหรือสามารถดำเนินการพิจารณาเพิ่มชื่อนางสาวปริศนาฯ ได้โดยอาศัยคำพิพากษาศาลฎีกาประกอบการพิจารณา และต้องยกเลิกการจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อคืนสถานะบุคคลให้แก่นางสาวปริศนาฯ หรือไม่

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ได้พิจารณาข้อหารือของกรรมการปกครอง โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า มาตรา ๗๐^๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้คำพิพากษาศาลปกครองผูกพันคู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับนับแต่วันที่

^๑มาตรา ๗๐ คำพิพากษาศาลปกครองให้ผูกพันคู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับนับแต่วันที่กำหนดในคำพิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขกลับหรือดลเสีย

ในกรณีที่คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น ให้ออกการปฏิบัติตามคำบังคับไว้จนกว่าจะพ้นระยะเวลาการอุทธรณ์ หรือในกรณีที่มีการอุทธรณ์ให้ออกการบังคับคดีไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

กำหนดในคำพิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขกลับหรือดเสีย และมาตรา ๗๓^๒ วรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้การคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง ชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้น เป็นอันถึงที่สุด ดังนั้น เมื่อศาลปกครองสงขลามีคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ ๙๙/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕ พิพากษายกฟ้องคดีที่นางสาวปริศนา ปริญญพร ยื่นฟ้องปลัดเทศบาล นครหาดใหญ่ ผู้อำนวยการทะเบียนกลาง และปลัดกระทรวงมหาดไทย เนื่องจากเห็นว่าคำสั่งจำหน่าย รายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนของนางสาวปริศนาฯ และคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ของปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับผู้ฟ้องคดีมิได้ยื่นอุทธรณ์ คัดค้านคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นดังกล่าว คำพิพากษาศาลปกครองสงขลาจึงถึงที่สุด คำสั่งจำหน่ายรายการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนของนางสาวปริศนาฯ จึงมีผลบังคับ ตามกฎหมายต่อไป

สำหรับปัญหาว่า การที่นางสาวปริศนาฯ ได้ยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน โดยนำผลของคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าตนไม่ได้กระทำความผิดมาใช้ประกอบการยื่นคำร้อง กรมการปกครองจะสามารถเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านและยกเลิกการจำหน่ายรายการทะเบียน และบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อคืนสถานะบุคคลให้แก่นางสาวปริศนาฯ ได้หรือไม่นั้น เห็นว่า เมื่อได้ พิจารณาคำพิพากษาศาลปกครองและคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า แม้มูลคดี ที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลปกครองและคำพิพากษาศาลฎีกาจะเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ประเด็นแห่งคดี ที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลทั้งสองศาลนั้นมีความแตกต่างกัน โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยเกี่ยวกับ ความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง ในขณะที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำ ของจำเลยว่าเป็นความผิดฐานแจ้งข้อความและแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการขอเปลี่ยนแปลงบัตรประจำตัวประชาชน และฐานทำ ใช้ และแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จ ต่อนายทะเบียน เพื่อให้ตนเองมีชื่อหรือรายการในทะเบียนบ้านหรือเอกสารการทะเบียนราษฎร หรือไม่ นอกจากนี้ วิธีพิจารณาคดี การสืบพยาน และการรับฟังพยานหลักฐานให้เป็นที่ยุติของศาล ทั้งสองศาลก็แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากเหตุผลที่ศาลฎีกาและศาลปกครองมีคำพิพากษาแตกต่างกัน ก็เนื่องมาจากศาลทั้งสองศาลรับฟังข้อเท็จจริงของพยานบุคคล อันได้แก่ บิดาและน้องสาว ของนางสาวราตรีฯ ซึ่งมาให้อรรถาธิบายในชั้นการพิจารณาของศาลแตกต่างกัน กล่าวคือ บุคคลดังกล่าว ได้ให้อรรถาธิบายในชั้นการพิจารณาของศาลปกครองว่านางสาวราตรีฯ ได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ต่อมาได้ให้ อรรถาธิบายในชั้นการพิจารณาของศาลฎีกาว่านางสาวราตรีฯ ยังมีชีวิตอยู่ ข้อเท็จจริงที่เกิดจาก การให้อรรถาธิบายของบุคคลดังกล่าวจึงขัดแย้งกัน กรมการปกครองจึงต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของ ศาลปกครองที่ถึงที่สุดแล้ว

^๒มาตรา ๗๓ การคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์ ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด

คำพิพากษาหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล หรือคำสั่งอื่นใดที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาด

ในกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคำอุทธรณ์ใดมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระ อันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลปกครองสูงสุดจะสั่งไม่รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาก็ได้

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดให้เป็นที่สุด

อย่างไรก็ตาม การที่นางสาวปริศนาฯ ได้ยื่นคำร้องต่อกรมการปกครองเพื่อขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านโดยอ้างผลของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นเรื่องของการขอให้พิจารณาใหม่ตามมาตรา ๕๔^๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งมาตราดังกล่าวบัญญัติให้คู่กรณีสามารถมีคำขอให้เจ้าหน้าที่เพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองที่พ้นกำหนดระยะเวลาอันอุทธรณ์ได้เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ แต่โดยที่ผู้แทนกรมการปกครองได้ชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า พยานบุคคลซึ่งได้ให้ถ้อยคำต่อศาลยุติธรรมและศาลปกครองเป็นบุคคลเดียวกัน แต่ให้ถ้อยคำพยานที่แตกต่างกัน กรณีนี้จึงถือไม่ได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นพยานหลักฐานใหม่ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการขอให้พิจารณาใหม่ได้ อนึ่ง บทบัญญัติมาตรานี้ไม่เป็นการตัดอำนาจของเจ้าหน้าที่ที่จะทบทวนคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๔๙^๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ

(นายดิศพัทธ์ โทตระกูลกิจ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สิงหาคม ๒๕๖๑

“มาตรา ๕๔ เมื่อคู่กรณีมีคำขอ เจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองที่พ้นกำหนดอุทธรณ์ตามส่วนที่ ๕ ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

(๒) คู่กรณีที่แท้จริงมิได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองหรือได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาครั้งก่อนแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

(๓) เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น

(๔) ถ้าคำสั่งทางปกครองได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดและต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง (๑) (๒) หรือ (๓) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคู่กรณีไม่อาจทราบถึงเหตุนั้นในการพิจารณาครั้งที่แล้วมาก่อนโดยไม่ใช่ความผิดของผู้นั้น

การยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่ผู้หนึ่งได้รู้ถึงเหตุซึ่งอาจขอให้พิจารณาใหม่ได้

“มาตรา ๔๙ เจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๓ ไม่ว่าจะพ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์หรือให้โต้แย้งตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมาแล้วหรือไม่

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่ได้รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น เว้นแต่คำสั่งทางปกครองจะได้ทำขึ้นเพราะการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งหรือการข่มขู่หรือการชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีชอบด้วยกฎหมาย